

EL RETORN

Sebastià, el bon Sebastià,
amb aquell aire i la magror mateixa,
tres setmanes deu fer, si fa o no fa,
que ha retornat a la paterna feixa.
Després d'haver rodat qui sap per on,
a cavall, en carrossa i en galera,
després de córrer món,
ara seu vora el tronc d'una olivera,
fuma la pipa dòcil i arrupit,
cull tres fulles de menta i de plantatge,
i des que es fa de dia fins que és nit
no gosa treure els ulls del paisatge.
Avui l'he vist i m'ha donat la mà
-una mà mig rasposa, mig pansida-,
i jo li he dit: -I doncs, Sebastià,
com se us pinten les hores de la vida?
Després de dur la brega fins tan lluny,
i a tants sols diferents fer-vos el sostre,
¿quin sentiment pels dintres se us esmuny
quan mengeu el crostó de casa vostra?...
I ell diu amb un somriure: -Cada jorn
hi ha un punt que s'aclareix i se'm destria;
fins que arribà el moment del meu retorn,
de mi mateix ni una ombra en coneixia.
Jo he sigut com aquell qui vol i dol,
he anat tastant, he anat deixant les copes;
m'ha fet angúnia de menjar tot sol,
i tampoc m'he sabut partir les sopes.
He tingut bons amics i bons companys,
d'aquells que van al dret quan et descuides;
a flor de pell se m'han ofert els guanys
i torno sense res i amb les mans buides.
He passat hores fresques; com hi ha Déu!,
he resseguit la ruta dels deliris.
He sentit el silenci de la neu
i el baf dels cementiris.
De vegades amb lluites i partits
n'he tombat més de vint i més de trenta,
però la sort se m'ha escapat dels dits,
i és que jo tinc un cor de poca empenta.
Vaig fugir dels mallols i dels pallers,
pensant que enterraria les tristeses,
amb les butxaques plenes de diners
i el llençol delicat de les princeses;
i a mida que m'han anat bastonejant,
a cada pua, a cada jaç d'ortiga,
he pensat que el triomf no pesa tant
com pesa la fatiga.
He pensat que ja és bell seguir el combat
amb tot un sac de fums damunt l'esquena,
però després he vist que, ben mirat,
potser no val la pena.

Si em creia que aquest mas era molt poc,
que colgar-me aquí dins em feia grima,
després no m'he sentit content enlloc
i només he segat una herba prima.
Ja m'ho estimava això! Esmolava el peu
seguint aquesta fila de muntanyes,
però no en comprenia tot el preu,
ni aquell ròssec que et deixa a les entranyes.
Això només ho saps quan en vius lluny,
aleshores aquestes quatre feixes
i aquest poblet que cap a dins del puny
es vengen de l'estona que te'n queixes.
I aquells moments que aquí havia passat,
amb salut i pocs anys i bones llunes
són els únics moments que m'han salvat
enmig dels rosegons i les engrunes.
Per'xò després que m'he sentit vençut,
quan he vist que pels polsos ja m'hi neva,
he volgut abeurar-me el cor eixut
amb l'aigua de la font de casa meva.
I per a mi he sentit que el que és més viu,
l'únic que em pot aconhortar per ara,
és la brossa i la ploma d'aquest niu,
i la campana que plorà pel pare.
I aquí em veus. Ho he trobat tan canviat!
A casa les germanes s'han fet velles,
els homes són més agres de posat
i em miren de reüll tant ells com elles.
I jo no em queixo perquè ho trobo just;
no els creuria si em fessin bones cares,
si amanissin les plates al meu gust,
i anessin amb cançons i gara-gares.
He sigut infidel amb el terròs,
i ells hi han colgat angúnies cada dia,
si no duc altra gràcia que aquest cos,
bé m'han de contestar amb sorruderia.
I no em fa res el tracte rampellut,
ni el xiuxeig repicat de les veïnes,
penso que tot m'ho tinc ben merescut!
I les coses més aspres em són fines
mentre pugui mirar-me d'aquí estant
aquell marget amb menta i corretjola,
mentre pugui sentir de tant en tant
la cançoneta de l'estiverola.
Mentre se m'espavili aquesta pell
ni molt curta de gra ni massa tipa
i trobi en cada soca un escambell
per fumar poc a poc la meva pipa.
Amb la mansa pobresa ja ho tinc tot,
i el diner que fa moure a la gentalla
ja no em faria fer ni un pas ni un bot
ni aixecar amb els dos dits aquesta palla.

* * *

Així ha anat dient Sebastià
i jo tot boca-obert me l'escoltava,
sense gosar ni moure'm ni parlar,
els ulls perduts dins la muntanya blava.
I ell com un que no para ni es distreu,
ha reprès la tonada i l'embranchida,
amb una fina tremolor a la veu,
i amb la mirada una miqueta humida:
-Ara sí que ho aclara tot el sol!
De presset la meva ànima es despulla,
el meu viure és el pas d'un caragol
que ressegueix les vores d'una fulla;
no és res més el meu viure, comparat
amb el voltar de sembres i segades,
amb aquest gran silenci resignat
que agermana els gorets i les arades.
I això de veure'm un escalaborn,
i de sentir la humilitat als llavis
m'ha vingut amb la pau del meu retorn,
m'ho han ensenyat les feixes dels besavis.
Perquè, mentre rodava nous indrets,
i veia i coneixia cares noves,
no m'aturava amb pensaments estrets,
ni em feien por les proves.
Però aquí veig un camp que és el mateix,
i veig que la muntanya no canvia
si cada dia al cor se't fa un esqueix
les estrelles somriuen cada dia.
Després dels anys que a mi m'han esllomat
i que no havia vist com l'arbre lleva,
aquesta terra fa el mateix posat
dels dies nets de la infantesa meva.
Veig mosses fresques amb un pas molt dret,
que són iguals que aquelles mosses fresques
que empaitava quan era fadrinet
i seguia ballades i juguesques.
No ha canviat el camp! És verd i és viu,
en el seu lloc vigila cada cosa,
tornen les fruites a endolcir l'estiu
i en els rostolls no hi mancarà l'alosa.
Però aquest foll que es diu Sebastià,
pelegrí sense crossa ni petxina,
aquest se n'anirà i no tornarà,
i ningú en cantarà gall ni gallina.
Això em diuen les feixes, amic meu,
m'ho diu la satalia i l'atzavara,
i jo m'ho escolto i no em sap gens de greu,
i tot ho veig més clar que l'aigua clara.
I estic content d'haver viscut aixís
jugant amb cascavells de bogeria,
perquè ara jo sé veure el meu país
millor que aquells que hi llauren cada dia.
Jo sé veure com lliga al cor mortal
aquest lligam del poble que no es trenca;
jo sé veure el que compta i el que val

ser fill d'un mas i agoretar una llenca.
I sé estimar aquest sol i aquests colors
i aquests marges d'herbei que l'aire rissa
i sé estimar aquests arbres cantadors,
tots repuntats de fulla engrescadissa.
Em refaig d'aquell temps que era distret,
malagraït, sorrut pidolaire,
i estic content de veure que sóc fet,
de miques d'aquest camp i d'aquest aire.
I pels dintres em vaig sentint més fort,
encara que l'ossada se m'esquerda,
i no em fa cap neguit veure la mort,
si me la trobo per la prada verda.
De vegades quan vaig entre buscall,
i veig una padrina cançonera
d'aquelles que tot són geps i badalls,
em penso si és la mort que ja m'espera.
Que jo sé que vindrà un dia molt clar,
sense aires de geganta ni mestressa,
i poc a poc m'agafarà la mà,
i em portarà, sense fer gens de fressa,
per un caminalet de cel endins
on hi sona una mena de tonada,
més fina que l'arquet dels violins,
i que et manté la sang com encantada.
Perquè jo mentre anava engolint fel,
i agarberant la nafra i la mentida,
mai no havia pensat en res del cel
ni en tot això que es diu de l'altra vida.
Mes ara hi penso molt! I em passa el fred
de les misèries fent-me l'esperança,
de que allà dalt, potser en un raconet,
remugaré com una ovella mansa.
Perquè aquí baix ja sé que hi tinc un tros,
i me'l vaig a mirar alguna vegada,
allí reposarà la carn i l'os...
Darrera hi ha una vinya assolellada
amb rabasses que lleven moscatell,
i en la gleva ara es para i ara vola
el piular enfeinassat del cruixidell
i el somiqueig tranquil de la terrola...
I això és el que jo tinc per explicar;
del meu viure no en queda punt ni basta:
són coses del pobret Sebastià,
que gastava molts fums i ja no en gasta.
I adéu, amic, que el vespre ve corrents,
i a tu ja et pesa el fil de la paraula,
i han de dir-me qui sap els penjaments,
si jo no hi sóc, i si ja són a taula.